

Kisebbségi községpolitika

A „Híd“ előző számában megjelent tanulmány végén utaltunk arra, hogy a következő számokban ismertetni fogjuk a lokálpatriotizmus építő (konstruktív) fogalmának gyakorlati lehetőségeit és keresztülvitelét. Ezeknek a gyakorlati lehetőségeknek és keresztülvitelüknek taglálásánál úgy találtam helyesnek, hogy ezt az anyagot két részre osztom; az első rész magában foglalja a hivatalos helyi (lokális) működést, a községháza funkcióit, egyszóval a községpolitikát, a második rész pedig a községházán kívüli, nem hivatalos, főleg a társadalmi egyesületek és egyéb intézmények (helyi sajtó) lokális működését. A jelen számban az első részt ismertetem:

* * *

Az előző tanulmányban igyekeztünk elméleti alapon kidomborítani, hogy kisebbségi szempontból milyen óriási jelentősége van az alkotó lokálpatriotizmusnak, (vagyis a helyes irányban haladó helyi munkának) és ha nem is kizárólag, de főleg és elsősorban erre van szükség. Helyi alatt itt természetesen a község keretein belüli munkálkodást értjük. A község, mint tudjuk, az az önkormányzattal bíró jogi személy, amely összefüggő földterületen természetes és gazdasági egységet alkot. Ennek az önkormányzati egységnek székhelye a községháza. Ez a szó községháza a képzetársítás folytán egyáltalán nem idéz fel bennünk lelkesítő képet: rideg, rendszerint elhanyagolt sárga épület a piactéren, körülötte toprongyos népség ácsorog munkaalkalomra és jó híreket várva. Kisbírókat, rendőröket, végrehajtókat látunk ki-be járni stb. Pedig ez az épület illetőleg a benne levő szervezet, amelyre egész munkatervünket építeni kell. Ez az az intézmény, amely egyik alapvető tényezője egész kisebbségi létünknek és műveltségünknek. Hogy ez miért van így, arra nem nehéz válaszolni. Kisebbségünknek nem a városi polgárság alkotja zömét (csak jelentéktelen hányadát), hanem a mezőgazdasággal foglalkozó paraszt, aki falvakban, esetleg nagyobb községekben tömörül, de sohasem a kimondottan városi jellegű városokban mint Noviszád, vagy Becskerek. Kisebbségi kulturánk állapota és termelésünk kimondottan mezőgazdasági jellege egyenes következménye ennek és viszont. Mondhatjuk tehát, hogy kisebbségi közéletünk lüktetésének első és legfontosabb színtere: a község. Innen induljon ki minden ténykedésünk és ide térjen vissza. Ránk nézve a község életének irányítása többet jelent az

államhatalom általános jellegű rendelkezéseinek egyéni kialakításánál. Az államhatalom általános jellegű rendelkezései, vagyis a törvények és egyéb rendeletek csak keretül szolgálnak, amelyen belül községeink önálló élete és ennek helyes, a kor követelményeinek megfelelő irányítása biztosíthatja csak kisebbségi létérdekeinket.

* * *

Am, milyen községpolitikát is kívánunk? Milyen irányzatot látnánk szívesen községházainkban? Melyek azok a funkciók, amelyeknek tökéletesedését tokozottabb mértékben óhajtjuk?

Elgondolásunk szerint községeinkben két szempontnak kell teljes mértékben érvényre jutni; még pedig a kisebbségi és szociális szempontnak. E két szempont nem ellentétes, még csak nem is különálló és ezért érvényrejutásuknak egyszerre kell megtörténnie. A szociális érdek ugyanis egyuttal kisebbségi érdek is, ami természetes, kisebbségi érdek pedig nem lehet antiszociális.

A községi törvény (zakon o opština 1933) szabatosan megjelöli, hogy mely funkciók tartoznak a község hatáskörébe, amelyeket általánosságban a község keretein belüli gazdasági, kulturális és szociális fejlődés előmozdításában jelöl meg. Innen is láthatjuk, hogy a törvényhozót is azok a szempontok vezérelték a törvény meghozásakor, amelyek bennünket kell, hogy vezéreljenek; azonban amíg a törvényhozót egyetemes állami szempontok vezették, addig minket az egyetemes állami szempontok keretein belüli különleges szempontok vezérelnek.

A községi törvény, mint már említettük, pontosan megjelöli azokat a gazdasági, kulturális és szociális teendőket, amelyeket a községnek el kell végezni, egyben szabad teret ad ezeknek a feladatoknak elvégzésére, habár megjelöli az államhatalom ellenőrzését is. Így tehát nem óhajtunk belehatolni a községi teendők részletes bírálatába, csupán néhány község politikai teendő lényeges voltára szeretnénk felhívni az olvasók figyelmét. E községpolitikai teendők leglényegesebbjei a községi választásokban, továbbá a községi képviselők és tisztviselők kijelölésében jutnának kifejezésre.

Ami a községi választásokat illeti, olyan alkalom ez, amit a községek kisebbségi vezetőinek arra kellene felhasználni, amire különben Galambos János is igen helyesen rámutatott a „Híd” előző számában, hogy kisebbségi tömegeinket leszoktassuk a politizálásról és ne engedjük őket jobb- és baloldali izmusok karjaiba rohanni. Ehelyett inkább az öntudatos és építő kisebbségi gondolkodásmódot és az érdemes vezetők iránti bizalmat kellene beléjük pántálni!

Ami a községi képviselők és tisztviselők kijelölését illeti, uralkodni kell annak az elvnek, mely szerint nem lehet jó vezetője a népnek az, aki a népet nem ismeri. Egységesen átlást kell foglalni az ellen, hogy községházainkon olyan emberek kapjanak helyet, akik más helyekről, vagy éppenséggel más vidékről szár-

maznak. Aki a népet, a helyi sajátságokat nem ismeri, nem tudhat eredményesen együttműködni a néppel, nem vezetheti azt, már csak a nép bizalmatlansága folytán sem.

Másrészt a tisztviselő idegenben nem áll olyan erkölcsi ellenőrzés alatt mint otthonában; nem részesül megfelelő támogatásban, a megfelelő lelki együttélés és rokonság hiányában becsvágya, munkakedve lelohad és munkája értéktelen lesz.

A községnek oda kell hatnia, hogy ez az elv ne csak a községi alkalmazottaknál, hanem az állami és egyéb alkalmazottaknál (tanító, pap, banktisztviselő stb.) is kifejezésre juthasson. A nép lelkiismeretes és a népet ismerő vezetőinek ténykedése egyik alapfeltétele a falusi társadalmak virágzásának.

A kisebbségi községpolitika egyik további sarkalatos tétele az is, hogy nyelvünk jogos használatát teljes mértékben biztosítsa, legalább azokon a helyeken ahol kisebbségeink tömegekben élnek.

A községi törvény a helyi gazdasági fejlődés elősegítésére a szövetkezetek alapítását jelöli meg. Az eszme kétségtelenül helyes, a szövetkezetek kollektív rendszere azonban nem termékeny talaja a magyar gondolkodásmódnak, legalább is korántsem annyira mint ezt a délszláv népeknél láthatjuk. Ezért a szövetkezetek alakítását nem tartjuk időszerű kisebbség-községpolitikai szükségességnek.

A községi törvény kulturális feladatokat is ró a községekre, kisebbségpolitikai szempontból azonban szívesebben látjuk e teendők nagyobb részét társadalmi egyesületeink és egyéb helyi intézményeink kezében.

A kisebbségi szövetkezetek alakításáról és társadalmi egyesületeink működési terveiről a következő számban hozunk beható ismertetést.

Csepella József

„ . . . A hála mély érzés, mely fölemeli és egyben le is alacsonyítja az embert. Bár annyira jutnánk, hogy ne legyünk hálára kötelezve semmiféle jócselekedetért, mely talán tisztára kötelességteljesítés volt csak”.

(Strindberg: A cseléd fia 187 l.)